

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมปัจจุบันเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและเทคโนโลยี ซึ่งมีผลทำให้ประชาชนต้องคิดและตัดสินใจเร็วขึ้นและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนต้องมีความรู้ความสามารถพื้นฐานเพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ดี มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติในการดำรงชีวิต ที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือคุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาให้เด็กเป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ดังนั้นเป้าหมายของการจัดการศึกษาจะต้องมุ่งสร้างสรรค์สังคมให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศชาติ โดยมุ่งสร้างคน หรือผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่มีศักยภาพ และความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง และสังคมไปสู่ความสำเร็จได้ นอกจากนั้นแนวทางการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง ศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีและเป็นสมาชิกที่มีคุณค่ากับสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อมทำให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่ดี

งาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม (กรมวิชาการ, 2545) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นสาระที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยศึกษาถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งโดยทั่วไปไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบกับการดำรงชีวิตของประชาชน และสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้น ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นปฏิรูปการศึกษา โดยเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และการจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษา และท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชน เพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรมสมรรถภาพ และประสิทธิภาพ (ศูนย์ประสานงานกลาง การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สร. สำนักพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษาและกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550 หน้า 1)

ในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้องสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรมให้เกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งทางสังคมถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และบุคคลอื่น ๆ จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้น ชับซ้อนขึ้น และหลากหลายขึ้น (ทิสนา เขมมณี 2552 : 95) แต่ปัญหาในการจัดการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเริ่มแรกมักจะมีปัญหาระหว่างนักเรียนในกลุ่มเก่ง และกลุ่มอ่อน ในระยะแรกนักเรียนกลุ่มเก่งมักจะไม่นิยมรับนักเรียนกลุ่มอ่อน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ครูต้องพยายามพูดคุยกับนักเรียนในกลุ่มเก่งให้คอยช่วยเหลือเพื่อน ส่วนกลุ่มอ่อนอาจจะมีความสามารถด้านอื่น ที่สามารถช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มได้ ก็ให้ใช้ความสามารถนั้นร่วมกันปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ (สุภาภรณ์ แก่นทอง, 2542 : 9) จากปัญหาดังกล่าวน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และทำให้ผู้เรียนขาดทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้นครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนให้สูงขึ้น ทำให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนในกลุ่ม เกิดการยอมรับคุณค่าและความสามารถของกันและกันมากขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ทำให้นักเรียนทำงานร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน เนื่องจากในปัจจุบันการไม่รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและไม่เข้าใจในการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา การฝึกให้นักเรียน รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ตลอดจนให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นวิธีการหนึ่ง ในการแก้ปัญหาดังกล่าวในอนาคต

จากการศึกษารูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT ซึ่ง Bernice McCarthy เป็นคนที่ พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้เป็นคนแรก เป็นวิธีการเรียนที่นักเรียนได้ใช้สามัญสำนึก และความรู้สึก ใช้ประสบการณ์ การเฝ้ามองและตอบสนองกลับ จากนั้นนักเรียนก็จะพัฒนา ความคิด พัฒนาทฤษฎี นำมาเป็นความคิดรวบยอด ทดลองทฤษฎี ทำให้ได้รับประสบการณ์ ท้ายสุดสามารถนำ สิ่งที่ได้เรียนรู้ ไปประยุกต์กับประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน โดยใช้ ประสบการณ์เก่าประยุกต์เข้ากับประสบการณ์ใหม่ นอกจากนี้ยังสามารถตอบสนองการเรียนรู้ของ ผู้เรียน 4 แบบ ซึ่งสามารถผสมผสานกับกลยุทธ์การเรียนรู้อื่นได้เป็นอย่างดี เช่น การเรียน แบบสหร่วมใจ (Cooperative learning) หรือรูปแบบอื่นได้ด้วย สามารถตอบสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคลได้ชัดเจน โดยการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งโครงสร้างทาง สติปัญญา การทำงานของสมองที่แตกต่างกันให้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความสามารถของตนเอง พร้อมทั้งรู้จักและสามารถนำวิธีการของเพื่อนคนอื่นมาปรับปรุงลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้ดีขึ้น (อุษณีย์ โพธิสุข 2537 : 59-64)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4 MAT มาใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานร่วมกัน พัฒนา ผู้เรียนให้เรียนรู้จากกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นด้วยการใช้คำถามเพื่อสร้างความ ตระหนักให้นักเรียนได้เกิดการเตรียมความพร้อม และเกิดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิด อารมณ์ ความรู้สึกเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันตัดสินใจ เลือกกิจกรรมที่กลุ่มของตนเองถนัดและสนใจ โดยให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมในการใช้ความคิด การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา สร้างสังคมที่มีการร่วมมือ การให้ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และจากกลุ่ม ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนอย่างเต็มตัว จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จัดได้ว่าเป็นวิธีเรียนที่สามารถนำมา ประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้อีกวิธีหนึ่ง จึงนับว่าเป็นวิธีเรียนที่ เหมาะสมกับการนำมาใช้กับการเรียนการสอนในปัจจุบันเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐศาสตร์การบริโภค และความพอเพียง รายวิชาสังคมศึกษา 2 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่เรียนโดย ใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT ก่อนและหลังเรียน

2.2 เพื่อศึกษาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐศาสตร์การบริโภคและความพอเพียง รายวิชาสังคมศึกษา 2 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4MAT มีทักษะการทำงานร่วมกันในระดับดี

4. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

4.1 ประชากร เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 13 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 545 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษา 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 45 คน

4.3 เนื้อหา ที่ใช้ในการทดลองคือ เรื่อง เศรษฐศาสตร์การบริโภค และความพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เวลาทดลองทั้งหมด 16 ชั่วโมง จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้

4.4 ตัวแปร ที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

4.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT

4.4.2 ตัวแปรตาม

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2) ทักษะการทำงานร่วมกัน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การเรียนการสอนรูปแบบ 4 MAT หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 แบบ ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ๆ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับโครงสร้างทางสมองและระบบการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามรูปแบบ และความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างผลงานเป็นความคิดของตนเอง เกิดความเข้าใจและนำความรู้ไปใช้ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งผู้เรียนทั้ง 4 แบบ ประกอบด้วย

- ผู้เรียนแบบที่ 1 ผู้เรียนที่มีจินตนาการเป็นหลัก
- ผู้เรียนแบบที่ 2 ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์และการเก็บรายละเอียดเป็นหลัก
- ผู้เรียนแบบที่ 3 ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยสามัญสำนึกหรือประสาทสัมผัส
- ผู้เรียนแบบที่ 4 ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการรับรู้จากประสบการณ์รูปธรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติ

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา 2 เรื่อง เศรษฐศาสตร์การบริโภค และความพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

5.3 ทักษะการทำงานร่วมกัน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ทักษะด้านบทบาทของสมาชิกกลุ่ม ด้านบทบาทของผู้นำ ด้านกระบวนการทำงาน และด้านผลงานของกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงระหว่างความรู้ให้ออกมาสู่รูปแบบของการกระทำ มีกระบวนการทำงานกลุ่มอย่างเป็นระบบ มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และประสานงานกันอย่างดี เพื่อให้ผลงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกัน โดยครูเป็นผู้สังเกต

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐศาสตร์การบริโภค และความพอเพียง รายวิชาสังคมศึกษา 2 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT

6.2 ได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT สาระเศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มาพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกัน

6.3 ได้รูปแบบการเรียนการสอน 4 MAT มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในสาระการเรียนรู้ อื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามความเหมาะสม

